

Суочена са све јачим ударима кризе и промашеношћу досадашње економске политике, српска влада се сада очајнички труди да привуче стране инвеститоре. Стога је Министарство економије недавно одлучило да поштено „одреши кесу“ и опет пружи врло издашне субвенције инвеститорима попут корејске „Јуре“, која је недавно одлучила да купи предузеће „Застава електро“.

Након пропасти, коју је тој фирми из Раче донео њен ранији власник, иначе супруг председнице Скупштине Србије Славице Ђукић Дејановић, „Застава електро“ је за три милиона евра продата Корејцима, који би вероватно тешко дошли да нису добили уговор о посебним погодностима, односно врло издашан подстицај. У исто време, док они добијају новац да дођу, због лоших услова пословања, бројна домаћа предузећа одлазе из Србије и селе се чак и у Кину и Казахстан.

Корејци ће инвестирати укупно око 8 милиона евра, али ће зато од државе добити око 4,5 милиона, пошто ће им држава као стимулацију исплатити по 4.500 евра за сваког од 1.000 радника које та фирма треба да запосли у наредних годину дана. Суочена са оваквом добродошлицом, Јура је показала добру вољу за останак и проширење посла у Србији, и како је најављено, Корејци ће у Нишу изградити нову фабрику за производњу електроинсталација за ауто-индустрију, у којој ће бити запослено најмање 1.500 радника. За ову фабрику град Ниш ће им бесплатно уступити земљиште у индустријској зони, док ће преко Агенције за страна улагања и промоцију извоза из Србије (СИЕПА) Корејци добити 5.000 евра по отвореном радном месту у тој фабрици. Проста рачуница показује да ће „Јура“ за Ниш добити још 7,5 милиона евра, а са укупно донираним новцем ова компанија ће моћи дуже време да плаћа запослене раднике, пошто по речима власника „Јуре“, радницима у „Застави електро“ ће се прва три месеца пробног рада плаћати 195 евра, док ће се после пробне производње исплаћивати и бонус у износу од 30 до 50 евра.

Поред „Јуре“, министар економије Млађан Динкић је средином априла потписао уговоре о додели бесповратних финансијских средстава за још седам компанија, од којих су још две иностране. За те пројекте је из државног буџета (без фабрике у Нишу) опредељено укупно 8,29 милиона евра подстицајних средстава, а највећа од ових инвестиција биће реализована у Лесковцу, где ће погон отворити немачка компанија Фалке, која производи чарапе. Новац ће добити и Метек из Белгије и пет домаћих компанија -

Топлица дрво, МЛ, Мајтек, ЈАС Холдинг и Амига. Према подацима министарства, реализација ових уговора ће омогућити запошљавање око 2 000 радника, а компаније ће укупно инвестирати 30,9 милиона евра. С обзиром на велику кризу и незапосленост, и овакав начин отварања радних места ипак може да буде добра вест, али, иако у буџету постоје средства за овакве субвенције, није јасан критеријум по којем се она додељују и ко о томе одлучује. То показује и случај “Јуре” пошто се одредба Владе на којој се заснива дефинисање основа за давање оваквих подстицаја односи искључиво на тзв. „гринфилд” инвестиције, што у Рачи није случај, јер се тамо не ствара фирма „из ливаде”. Такође, нико не гарантује да субвенционисане фирме сутра неће пропасти или после одређеног времена отићи тамо где ће опет добити нове подстицаје. Србија је на пример британској текстилној компанији „Алена” својевремено платила три милиона евра за отварање 3.000 нових радних места, али је пројекат пропао, радници се нису запослили, а држава је тек после две године успела да врати уложени новац. Слично је било и са “Замбером у Врању”.

Систем подстицаја и субвенција у Србију је иначе уведен 2006. године, али се није показао нарочито успешним. Од 2006. до 2009. одобрено је 27 милиона евра за отварање нових радних места, а највише новца, чак шест хиљада евра по радном месту, одобрено је шведској фирми „Сивус” у Нишу. Пет хиљада евра по запосленом добиле су немачка компанија „Леони” за отварање фабрике у Прокупљу и домаћа софтвер компанија „Висарис”. Немачки „Ројм” добио је 4.000 евра, као и „Соја протеин” а фирма „Вели Голден Лејди” 3.000 евра. Остали су углавном добијали по 2.000 евра за једно радно место. До сада су средства одобрена за 77 пројеката, од којих су два пропала. Влада Србије иначе средином 2008. усвојила је и уредбу о условима и начину привлачења страних директних инвестиција, која је осмишљена (а где ће другде) у Министарству за економију и регионални развој, која је предвидела да држава покрије до 25 одсто вредности улагања страним инвеститорима који уложе више од 200 милиона евра и запосле више од 1.000 људи. Млађан Динкић је тада рекао да ова посебна погодност не постоји ни у једној другој земљи југоисточне Европе и да ће важити само до 2010. године. Динкић је тада навео и да очекује да ће уредба омогућити већи прилив страних директних инвестиција и да ће дати подстрек уласку великих компанија из области информатике, телекомуникација и електронике. Пошто је прошло већ две године, можемо слободно рећи да је и ова иницијатива, као и многи Динкићеви планови доживела неуспех, јер од тих великих компанија које је најављивао за сада нема ни трага ни гласа. Међу економистима иначе постоји подељеност да ли треба или не стимулисати стране директне инвестиције. Неки сматрају да се тиме беспотребно повећава ионако велика јавна потрошња, а неки да је велика мана овог програма та што само субвенција, без уређеног привредног амбијента, привлачи углавном шпекуланте. Економисти сматрају да за долазак инвеститора у једну земљу нису пресудни подстицаји и субвенције, већ пре свега добро пословно окружење, стабилан банкарски систем, као и стабилна држава без ризика.

Пракса привлачења инвеститора постоји и у другим државама, али је Србија једна од ретких земаља у којој се новац даје директно из буџета. Програм субвенција у Србији требало је да траје само до ове године, али је настављен, без обзира што се показало да инвеститоре не привлачи новац, већ квалитетно пословно окружење, кога ни данас у Србији нема. У таквим условима, овакав начин привлачења инвестиција представља градњу Потемкинових села, која треба да створи илузију доласка страног капитала и спремности државе за помоћ оживљавању производње, а вероватно и да послужи надлежном министру за сопствени и страначки маркетинг. У економски уништеној Србији отварање сваког радног места данас је равно подвигу, тако да је министар економије Млађан Динкић, који последњих дана путује Србијом, изгледа ту видео нову шансу за своје политичке пројекте. Он је најавио да ће од маја Влада Србије удвостручити подстицаје и давати и до 10. 000 евра за запошљавање у градовима у Србији, који имају квалификовану радну снагу, а немају довољно инвестиција. Износ ће зависити од гране индустрије и ефекта за извоз, а неки од тих градова биће Ниш, Зајечар, Краљево и Нови Пазар.

Влада је одлучна да издашно помаже појединим компанијама да би на било који начин појачала извозне способности уништене српске привреде, у чијем БДП-у извоз учествује са скромних 20%. У медијима се непрестано говори о напорима Владе у привлачењу и доласку инвестиција, али се не говори да због лоших услова пословања све већи број предузећа напушта Србију. [1] У Србији се иначе за један дан и 500 евра капитала може отворити предузеће и започети бизнис, али док држава сада некима даје и шаком и капом да би створила привид заинтересованости за улагања, бројна домаћа предузећа због неповољних услова пословања напуштају земљу и селе се у оближње земље, па чак и у Кину и Казахстан. Предузећа се селе због компликованог правног система, скупе администрације, корупције, превеликих пореза, државних и локалних такси, великих банкарских камата и отежаних услова пословања. Према подацима Уније послодаваца Србије, у последње три године домаћи инвеститори пре о

длучују да новац уложе негде другде него у Србији. Највећи одлив капитала је у областима производње текстила, графика, трговине, дрвне индустрије, хемијске индустрије, фармације.

Инвеститори се често одлучују да инвестирају у Казахстан, Индију, Кину, Бугарску, Румунију, Црну Гору, Републику Српску, Македонију

На тај начин драгоцени капитал одлази из Србије, а држава није у стању ништа боље да уради него да обећава још веће стимулације компанијама попут “Јуре”.

[1] <http://www.akter.co.rs/index.php/ekonomijaprint/2462-velika-seoba-preduzeca.html>